

Ратинська Оксана Миколаївна
кандидат біологічних наук, доцент
кафедра соціальної педагогіки і соціальної роботи
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка, м. Тернопіль, Україна

СОЦІАЛЬНА ПРОФІЛАКТИКА АДИКТИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ

Публікація присвячена дослідженню змісту соціальної профілактики адиктивної поведінки підлітків. У статті досліджено теоретичні основи соціальної профілактики адиктивної поведінки підлітків, розглянуто сутність і зміст адиктивної поведінки та проведено її діагностику, проаналізовано форми, методи та принципи соціальної профілактики адиктивної поведінки підлітків. Також проведено практичну роботу, щодо розробки і апробації комплексу заходів з соціальної профілактики адиктивної поведінки підлітків.

Ключові слова: профілактика, адиктивна поведінка, підлітки, соціальний працівник, алкоголізм, тютюнопаління, наркоманія, токсикологічні речовини.

Вступ. Стрімке зростання кількості підлітків з адиктивною поведінкою і висока соціальна значущість проблеми характеризує вивчення даного питання, як одного з центральних у сучасній науковій літературі. Ця проблема має давню історію. Багато дослідників в нашій країні і за кордоном займалися проблемою алкоголізму, наркоманії, але до одного знаменника не прийшли, тому що вона складна і багатогранна отже, одного рішення бути не може. Питання, пов'язані з адиктивною поведінкою підлітків, піднімаються у багатьох психологічних дослідженнях. Наявність надзвичайно високої концентрації агресії у суспільстві і відсутність однозначної і адекватного наукового визначення цього складного феномена роблять проблему дослідження адиктивної поведінки однією з найбільш актуальних проблем сучасного світу, важливою теоретичною і практичною задачею.

Одним із надзвичайно важливих напрямків роботи соціального працівника сьогодні є популяризація серед дітей переваг здорового способу життя. Досить тривожним є факт, що з року в рік збільшується число неповнолітніх з різними видами залежностей. А профілактична робота в освітніх закладах нажалі здійснюється не систематично і носить епізодичний характер. Тому соціальний працівник у школах повинен докладати максимум зусиль, щоб дослідити і попередити адиктивну поведінку в підлітків.

Тому сьогодні особливу увагу потрібно звернути на відбудову чіткої навчально-виховної системи, яка б забезпечувала створення і збагачення традицій освіти, різнобічну соціально значущу діяльність, організацію змістовного проведення дозвілля, індивідуальний підхід до роботи із підлітками, ранню профілактичну роботу щодо попередження негативних явищ серед них.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «адиктивна поведінка» в наукову літературу ввів Ц.П. Короленко, теорію адикції досліджували Д.Семенов, В.Качалов, О.Кондратьєв, С.Кулаков, Б.Левін; питання профілактичної роботи з підлітками розглядали О.Личко, В.Бітінський, В.Оржеховська, Н.Максимова, О.Пилипенко, І.Фіцула, В.Лютій, О.Кирилова, А.Макеєва та ще багато інших. Продовж років проблема адиктивної поведінки досліджується і описується різними авторами.

Аналіз наукових джерел та практичної роботи

© Ратинська О.М.

фахівців засвідчили, що актуальність проблеми дослідження визначається протиріччями між зростанням темпів уживання психоактивних речовин серед підлітків, між великим спектром мотивів уживання тютюну, алкоголю, наркотиків, між сучасними проблемами молоді та реальним рівнем профілактичної роботи. Тому постає проблема пошуку нових форм і методів соціальної роботи у сфері профілактики адиктивної поведінки підлітків.

Актуальність теми даної роботи зумовлена тим, що діти є майбутнім держави, її інтелектуальним потенціалом, основою економічного, політичного та суспільного життя. Проблема адиктивної поведінки є сьогодні надзвичайно актуальною, особливе занепокоєння викликає її поширення серед дітей через незворотну шкоду на організм неповнолітніх тютюнопаління, вживання алкоголю, наркотиків, токсикологічних речовин. Запобігти цьому може детальне вивчення цього явища і створення системи соціальної профілактики адиктивної поведінки на рівні територіальної громади.

Метою статті є проаналізувати теоретичні та практичні аспекти соціальної роботи з профілактики та корекції адиктивної поведінки підлітків.

У відповідності з метою були визначені наступні завдання дослідження:

1. Проаналізувати теоретичні основи проявів адиктивної поведінки підлітків.
2. Дослідити зміст адиктивної поведінки, її види, форми, методи та принципи.
3. Здійснити аналіз соціальної профілактики адиктивної поведінки у підлітків.
4. Провести діагностику і профілактику адиктивної поведінки серед підлітків та здійснити аналіз її результатів.

Виклад основного матеріалу. Термін «адиктивна поведінка» (від англійської *addiction* – хибна звичка, пристрасть до чого-небудь, порочна схильність) був уведений В. Міллером у 1984 році для характеристики зловживання різними речовинами, які змінюють психічний стан, включаючи алкоголь, наркотики і тютюн, до того, як від них сформується фізична залежність [6, с. 105].

У вітчизняну соціальну практику термін «адиктивна поведінка» прийшов із наркології. Потім його зміст було доповнено і перенесено у психолого-педагогічну практику, перш за все С.Кулаковим та А.Личко. Вивчення адиктивної поведінки від-

бувається на інтегративних засадах фахівцями психології, соціології, медицини, соціальної педагогіки. Дослідження даної проблеми продовжили Б.Братусь, І.П'ятницька, Д.Колесов, В.Оржеховська, О.Пилипенко, Н.Максимова та ін. Сьогодні багато дослідників вважають, що алкоголізм, наркоманія і тютюнопаління – це хвороби соціальні.

Адикція і адиктивна поведінка є відносно новими поняттями, і на сьогоднішній час існує багато розбіжностей у їх визначенні. Наприклад, М.Барамзіна розуміє під адитивною поведінкою, поведінку, яка обумовлена «шкідливими звичками підлітків та юнацтва» (від addiction – пагубна звичка) [2, с.18]. На думку Н.Максимової, шкідливі звички у дітей і підлітків ще не існують як стійкі психічні звички, а навпаки, відбувається тотальна ломка часових (отриманих від батьків та ін.) норм поведінки, установлень, стереотипів [7, с.15]. У дійсності, звички з'являються набагато пізніше, у зрілому віці і утворюються вони на руїнах порушеного раніше і знову набутого досвіду.

Аналіз останніх досліджень провідних українських науковців дозволяє сказати, що намітилася тенденція до аналогічності думок у визначенні поняття «адиктивна поведінка». Загалом під адиктивною поведінкою розуміють поведінку, що досягається різноманітними способами – фармакологічними й нефармакологічними, і це супроводжується розвитком суб'єктивно приємних емоційних станів [3; 5; 8 та ін.].

Одне з останніх вичерпних визначень поняття «адиктивна поведінка» дала Т.Андреєва: «адиктивна поведінка – це поведінка людини, для якої притаманне прагнення до відходу від реальності шляхом штучної зміни свого психічного стану завдяки прийому різноманітних хімічних речовин чи постійній фіксації уваги на певних видах діяльності з метою розвитку та підтримання інтенсивних емоцій» [1, с.70].

Продовжуючи цю думку, О.Сердюк зауважує: «поведінка, що передуює різним видам хімічної залежності, називається адиктивною поведінкою (від англ. *addictive behaviour* – хибна залежність, негативна пристрасть, залежна (від наркотичних засобів) поведінка)» [9, с.304]. Вона може сформуватися внаслідок вживання різних груп наркотичних речовин і характеризується наявністю пов'язаних із цим проблем. Під наркотичними речовинами мають на увазі такі речовини, як наркотики, алкоголь та токсикологічні речовини.

Особливістю кількох досліджень є те, що вони ставлять запитання: яку стадію називати адиктивною поведінкою: стадію, коли вже сформувалася залежність, чи стадію, коли залежності ще немає. На сьогодні неможливо дати однозначну відповідь на це запитання. Щодо вживання психоактивних речовин, то тут зрозуміло: більшість фахівців вважає, що адиктивна поведінка – це стадія, яка передуює залежності, її логічно називати стадією зловживання [5, с.27-28]. До того ж, власне стадії залежності від психоактивних речовин уже мають свою назву: стадія залежності від алкоголю – алкоголізм, від наркотиків – наркоманія [10].

Дії соціально-педагогічного чи психологічного характеру на особистість, яка має залежність, ефективними не будуть, потрібне медичне втручання,

лікування, а вже потім – соціальна реабілітація та третинна профілактика (профілактика рецидивів). Але щодо нехімічних адикцій, то тут завжди використовується термін «залежність»: від азартних ігор, мобільного телефону, їжі тощо [4, с.24].

Отже, адиктивна поведінка – це поведінка, що передуює виникненню фізичної залежності, стадія зловживання у випадку і хімічних, і нехімічних адикцій – можлива стадія психологічної залежності.

До форм і методів первинної профілактики адиктивної поведінки відносять: інструктаж та консультування, лекції та практикум для учителів з методики антинаркотичного виховання, розробка і проведення в ході навчального процесу занять з предметів, які торкаються сутності та впливу психоактивних речовин, лекції для батьків щодо видів психоактивних речовин, їх сутності та причин вживання, практикум для учителів щодо особливостей освіти і виховання учнів з акцентуаціями характеру, повідомлення психолога для батьків про особливості вікової психології періоду раннього юнацтва, психологічні тренінги спілкування, формування впевненості в собі та вміння виходу зі стресових ситуацій, а також масові розважальні заходи як умова змістовного проведення дозвілля. *До форм і методів вторинної профілактики відносять:* відвідування наркодиспансеру та бесіди старшокласників з наркоманами, що знаходяться на лікуванні; бесіди із запрошеними на виховні години працівниками кримінальної служби міліції у справах неповнолітніх, відділу з незаконного обігу наркотичних речовин, працівниками ЦСССДМ, працівниками медико-соціального реабілітаційного центру, лікарями-валеологами; це конкурси плакатів та стіннівок; соціально-психологічні тренінги з профілактики адиктивної поведінки старшокласників; підготовка волонтерів в рамках програми «Рівний – рівному». *До форм і методів третинної профілактики слід віднести:* психологічний практикум для батьків щодо «техніки безпеки» тютюнопаління та вживання алкоголю в сім'ї, а також індивідуальну роботу психолога та соціального педагога із учнями групи ризику: бесіди, консультації, навчання методам релаксації.

Виділяють особливості підліткового періоду, які є групою факторів ризику у формуванні адитивної поведінки: підвищений егоцентризм; потяг до протиставлення, протесту, боротьби проти виховних авторитетів; підвищене бажання стати дорослим і незалежним від сім'ї; незрілість моральних переконань; занадто чутливе реагування на пубертатні зміни; схильність перебільшувати ступінь складності проблем; криза ідентичності; негативна чи несформована Я-концепція; гіпертрофовані поведінкові реакції; перевищення пасивних допінг-стратегій у подоланні труднощів.

Вивчення наукової літератури, теоретичний аналіз сутності та змісту адиктивної поведінки у підлітків дозволяють окреслити тактику експериментальної роботи, сформувати необхідні вихідні положення, на яких будуть базуватись основні напрямки вдосконалення соціальної профілактики адиктивної поведінки підлітків.

З цією метою на даному етапі – етапі проведення констатувального експерименту, ми звернулись до різних видів метода опитування, серед яких рейтинг

і самооцінка.

Експериментальну базу дослідження склали: 20 учнів підліткового віку (12-14 років) Збараської загальноосвітньої санітарної школи інтернат I – III ступенів Тернопільської обласної ради.

Всі питання, які нас цікавили, ми сконцентрували у декількох анкетах, які нам дозволили поповнити об'єктивну картину ефективності здійснення профілактики адиктивної поведінки, визначити ставлення старшокласників до психоактивних речовин та рівні їх вживання.

Таким чином, перше рангове місце, тобто найбільш негативне ставлення у підлітків займає вживання токсикологічних речовин. На питання «які Ви знаєте токсикологічні речовини?» відповіді були такі: клей знають 86%, дихлофос – 75%, лаки, фарби – 45%, дезодоранти – 31%, ліки віднесли сюди 29%, гриби – 17%. Ускладнились дати відповідь 14% респондентів. Друге рангове місце знову займає негативне відношення до наркотиків. Але, незважаючи на це, тривожним є той факт, що 30,2% учнів ускладнюють у визначенні відношення до наркотичних речовин; 4% старшокласників вживають, тому що не хочуть виділятися серед інших, тобто вони знаходяться під впливом негативного молодіжного угруповання; 10,6% учнів вживати наркотики подобається. Підлітки назвали такі види наркотичних речовин. Про існування героїну знають 76% респондентів, маріхуани – 67%, коноплі – 61%, кокаїну – 53%, «драп» назвали 39%, опіум – 29%, «винт» – 27%, ЛСД – 23%, гашиш – 20%, «колеса» – 17%. Відповіді демонструють, що школярі плутають сировину, з якої наркотик виготовляється, офіційну назву та сленг, яким користуються наркомани, що доводить їх певну необізнаність у цьому питанні. Третє рангове місце по негативному відношенню займає паління тютюну. Четверте рангове місце займає негативне відношення до міцних алкогольних напоїв. П'яте рангове місце, тобто найменш негативне ставлення у старшокласників до слабоалкогольних напоїв. Дуже тривожним є той факт, що переважній більшості молодих людей вони подобаються (72,8%).

Наступним нашим кроком було виявлення рівнів вживання алкогольних речовин, на яких знаходяться підлітки. Загалом міцні алкогольні напої вживає 30,8% опитуваних. Із них 0,8% знаходяться на стадії, яка передувє захворюванню на алкоголізм.

Проте найбільший рівень вживання займають слабоалкогольні напої. Причому, на помірному рівні вживання знаходяться 11%; на небезпечному – 37,4%; і на рівні продрому алкоголізму – 13,6%.

Визначивши рівні вживання алкогольних речовин, ми вирішили знов звернутись до причин, які спонукають підлітків до цього. Результати опитування дають нам чітке уявлення про причини вживання алкогольних речовин у підлітків. Вживання алкоголю отримують задоволення 39% опитуваних (перше рангове місце). Починають себе відчувати таким чином дорослішими 16% (друге рангове місце). Майже така ж сама кількість вживає спиртне, тому, що нічого робити (11% - третє рангове місце). Важко дати відповідь на поставлене питання 11% старшокласників (четверте рангове місце). Вживання алкоголю, на думку 8% опитуваних, є традицією нашого суспільства (п'яте рангове місце). Привчають

випивати старші за віком друзі 7% (шосте рангове місце). Знімають психологічну напругу та заспокоюються за допомогою спиртного 4% (сьоме рангове місце). Лише 0,8% опитуваних в не знають про шкоду алкоголю (восьме рангове місце). Приклад батьків впливає на 11% (дев'яте рангове місце). Майже така ж кількість намагається за допомогою вживання алкоголю наслідувати лідера (0,6%, десяте рангове місце). Найменшій кількості учнів (0,2%) потрібен алкоголь, щоб зняти фізичну напругу та покращити самопочуття (одинадцяте рангове місце).

Результати застосування методу спостереження використовувалися для зіставлення з іншими даними. Аналіз зовнішнього вигляду підлітка дозволяв зробити припущення про можливе зловживання алкоголем в даний час (особливості кольору обличчя, шкірних покривів, слизових оболонок і т.д.); про зв'язок з асоціальними групами, що виявляється в татуваннях, специфічних деталях і зовнішності (певна зачіска означає приналежність до певного угруповання); про благополуччя сімейної атмосфери (брудний, неохайний вигляд або доглянутий); про матеріальну забезпеченість сім'ї.

Після аналізу своїх вражень від спостереження і бесіди, що дозволяє скласти первинне уявлення про наявність алкогольної спадковості і соціальної ситуації розвитку підлітка, ми приступали безпосередньо до аналізу результатів виконання завдань. Діагностика була пов'язана із анкетною виявленням рівня алкоголізації у підлітків, що виявляє рівень алкогольної залежності підлітків, та анкета «Чи шкодить алкоголь вашому здоров'ю?» з метою визначення обізнаності у підлітків проблемою вживання алкоголю. Застосування усіх методів діагностики дало змогу своєчасно виявити підлітків «групи ризику» і цілеспрямовано здійснювати корекцію особливостей підлітків, схильних до адиктивної поведінки.

Корекційна програма була розрахована на учнів підліткового віку і була реалізована в рамках годин спілкування та за рахунок шкільного компоненту навчальних програм. За характером направленості програма є каузальною, тобто направленою на корекцію причин відхилень і виникнення адиктивної поведінки; її зміст має забезпечити позитивні особистісні зміни.

В рамках програми було розроблено тренінгові заняття «Корекція схильності вживання алкоголю у підлітків позбавлених батьківського піклування» з корекції схильності підлітків до вживання алкоголю.

За результатами дослідження було розроблено «Тренінгові заняття з корекції схильності вживання алкоголю у підлітків», що передбачає формування свідомого ставлення дітей до проблеми вживання алкоголю.

Тренінгова програма «Корекція схильності вживання алкоголю у підлітків» призначена для учнів 6-8 класів. *Основна ідея тренінгу* – виховати в учнів відповідальне ставлення до власного здоров'я у профілактичній співпраці з їхніми близькими та соціальними педагогами.

Метою даного тренінгу є забезпечення сучасного уніфікованого цілісного інформування й навчання учнів з корекції алкогольних проблем в умовах загальноосвітніх навчальних закладів I-III ступенів.

Як свідчать відповіді на запитання, переважна більшість підлітків чітко усвідомили шкоду вживан-

ня алкогольних речовин, вони свідомо можуть визначити причини їх вживання. Набагато менша їх кількість вживає алкоголь для отримання задоволення, а поняття “задоволення” і “алкоголь” взагалі стоять тепер осторонь. Набагато менша кількість опитуваних вживає алкоголь щоб відчувати себе дорослими; тому що привчають старші за віком друзі; від нічого робити; щоб зняти психологічну напругу, заспокоїтись; щоб наслідувати лідера, за прикладом батьків і на зло всім. Підлітки стали досить впевнено протистояти впливу навколишнього середовища, проведення їх дозвілля стало більш змістовним і спланованим.

Викладений матеріал дозволяє зробити наступні висновки:

1. У статті наведено теоретичне узагальнення та практичне розв'язання наукової проблеми адиктивної поведінки підлітків у роботі соціального працівника, що визначається у розробці, обґрунтуванні та практичному впровадженні системи корекції адиктивної поведінки у виховний процес загальноосвітнього навчального закладу.

2. Профілактика адиктивної поведінки підлітків має таку структуру: мета, об'єкт, суб'єкт, зміст, засоби, тобто форми і методи, що відповідає традиційній структурі соціальної роботи.

3. Установлено, що соціальними факторами адик-

тивної поведінки підлітків є: рівень напруженості в суспільстві; питні традиції суспільства; тиск реклами тютюнових і алкогольних виробів; негативна молодіжна субкультура; перехід до нової соціальної ролі; неможливість задоволення потреби у персоналізації; подвійна мораль. Психологічними факторами – особливості вікової психології; стрес та інформаційне перевантаження; потреба у зміні стану свідомості; потреба виходу з буденності. Соціальними умовами виникнення адиктивної поведінки є вплив сім'ї та сімейного виховання, ситуації неблагополучних, конфліктних, неповних сімей, типи неправильного виховання; негативний соціальний статус у колективі. Психологічними умовами – акцентуації, психопатії; готовність до вживання та особистісна схильність до вживання психоактивних речовин.

4. Аналіз результатів дослідження здійснювався за такими критеріями: сформованості морально-психологічної стійкості особистості, інформованості про сутність і зміст адиктивної поведінки; ставлення учнів до всього комплексу дій, що був нами застосований. Отже, більшість школярів, які брали участь в експерименті, знаходяться на високому та достатньому рівнях морально-психологічної стійкості особистості та інформованості про сутність і зміст адиктивної поведінки. Це свідчить про ефективність проведеної нами тренінгової програми.

Список використаної літератури

1. Андреева Т. Вільний час підлітків та ризик вживання алкоголю / Т.Андреева, О. Яқунчикова // Соціальна психологія. – 2011. – № 2. – С.70-79
2. Барамзіна М. Адиктивна поведінка як соціально-психологічний феномен / М. Барамзіна // Здоров'я та фіз. культура. – 2010. – № 30. – С.18-20
3. Бараннік В.А. Психологічна характеристика особистості з адиктивною поведінкою / В.А.Бараннік, В.М.Марченко // Вісник Київ. міжнар. ун-ту; редкол.: Піроженко Т. О. [та ін.]. – К., 2006. – С.27-37
4. Воронов В. Что нужно знать о молодежной субкультуре? / В.Воронов // Воспитание школьников. – 2001. – № 4. – С.20-26
5. Гоголева А. В. Адиктивное поведение и его профилактика: учеб.-метод. пособие / А.В.Гоголева. – М.: Моск. психол.-соц. ин-т; Воронеж: МОДЭК, 2003. – 240 с.
6. Завадська Л.А. Профілактика адиктивної поведінки / Л.А.Завадська // Соціальна педагогіка: [навч.-метод. посіб.] / за ред. Л.К.Грицюк, В.С.Петровича. – Луцьк, 1999. – С.105-111
7. Максимова Н.Ю. Психологія адиктивної поведінки: навч. посіб. / Н.Ю.Максимова. – К.: ВПЦ «Київський ун-т», 2002. – 308 с.
8. Профілактика негативних явищ у молодіжному середовищі // Соціальна педагогіка: підруч. / за ред. А.Й.Капської. – К., 2009. – С.357-360. та ін.
9. Сердюк О.О. Соціальна робота з особами з наркотичною та алкогольною залежністю / О.О.Сердюк, Ю.Л.Белоусов // Соціальна робота в органах внутрішніх справ України: навч. посіб. – Х.: Нац. ун-т внутр. справ, 2006. – С.303-324
10. Яременко О.О. Тютюн, алкоголь, наркотики в молодіжному середовищі: вживання, залежність, ефективна профілактика / кер. авт. О.О.Яременко. – К.: Держ ін-т пробл. сім. та мол., Укр. ін-т соц. д-нь, 2005. – Кн. 7. – 196 с.

Стаття надійшла до редакції 11.05.2016 р.

Ратинская Оксана

кандидат биологических наук, доцент
кафедра социальной педагогики и социальной работы
Тернопольский национальный педагогический университет
имени Владимира Гнатюка, Тернополь, Украина

СОЦИАЛЬНАЯ ПРОФИЛАКТИКА АДИКТИВНОГО ПОВЕДЕНИЯ ПОДРОСТКОВ

Публикация посвящена исследованию содержания социальной профилактики аддиктивного поведения подростков. В статье исследованы теоретические основы социальной профилактики аддиктивного поведения подростков, рассмотрены сущность и содержание аддиктивного поведения и проведения

диагностики, проанализированы формы, методы и принципы социальной профилактики аддиктивного поведения подростков. Также проведено практическую работу, по разработке и апробации комплекса мероприятий по социальной профилактике аддиктивного поведения подростков.

Ключевые слова: профилактика, аддиктивное поведение, подростки, социальный работник, алкоголизм, курение, наркомания, токсикологические вещества.

Ratynska Oksana

Candidate of Biological Sciences, Ph.D., Assistant Professor
Social Pedagogy and Social Work Department
Volodymyr Hnatyuk Ternopil National Pedagogic University, Ternopil, Ukraine

SOCIAL PREVENTION OF ADDICTIVE BEHAVIOR OF ADOLESCENTS

The publication is devoted to the study of the content of social prevention of addictive behavior in adolescents. In the article the theoretical basis of social prevention of addictive behavior of adolescents has been defined, the nature and content of addictive behavior and diagnosis have been considered, the forms, methods and principles of social prevention of addictive behavior of adolescents have been analysed. Also practical work has been carried out on the development and testing of a set of measures for the social prevention of addictive behavior of adolescents. It has been established that social factors of addictive behaviour among adolescents are the following: tension in society; drinking traditions of society; pressure of tobacco or alcohol advertising; negative youth subculture; the transition to a new social role; inability to meet the need for personalization; double standard; psychological factors – especially psychology; stress and information overload; need to change the state of consciousness; need out of the ordinary. Social conditions of the emergence of addictive behaviour is the influence of family and family education, disadvantaged situations, conflict, single-parent families, the wrong types of education; negative social status in the team. Analysis of the results of research have been carried out by the following criteria: the formation of moral and psychological stability of personality, awareness of the nature and content of addictive behavior; the ratio of students to all the actions that we had applied. Consequently, most students who participated in the experiment are at high levels and sufficient moral and psychological stability of personality and awareness of the nature and content of addictive behavior. This demonstrates the effectiveness of our ongoing training program.

Key words: prevention, addictive behavior, adolescents, social worker, alcoholism, smoking, drug addiction, toxicological substances.